

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

**«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ
В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»**

**Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

ПОЛТАВА 2025

Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін:
Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(30 жовтня 2025 р., м. Полтава) / Полтавський державний аграрний університет.
Полтава: ПДАУ, 2025. Т. 2. 921 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

КОБЄЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЛПЄСЬКИЙ РОМАН - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

БЕЗКРОВНИЙ ОЛЕКСАНДР – декан факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ПРИЙДАК ТЕТЯНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

© Автори, 2025

© Кафедра обліку і оподаткування, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

БРАЇЛКО АНГЕЛІНА, здобувач вищої освіти

Науковий керівник – **ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА**, к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ФОРМИ ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Економічний контроль виступає важливою складовою управлінського механізму підприємства, оскільки сприяє підвищенню прозорості фінансових потоків, виявленню недоліків у діяльності, запобіганню зловживанням та забезпеченню раціонального використання ресурсів. Його роль істотно посилюється в умовах цифрової трансформації економіки, інтеграції України у світовий економічний простір та зростання вимог до фінансової відкритості суб'єктів господарювання.

Актуальність вивчення форм економічного контролю зумовлена необхідністю вдосконалення методичних підходів до перевірки господарської діяльності, підвищення її результативності та адаптації системи контролю до сучасних викликів. Різноманіття форм контролю забезпечує комплексне охоплення управлінських, фінансових і виробничих процесів на всіх рівнях економічної системи, сприяючи ефективному прийняттю управлінських рішень і зміцненню економічної стабільності підприємств [1]. Наразі економічний контроль являє собою систему цілеспрямованих заходів, націлених на спостереження, перевірку та оцінювання господарських процесів у межах діяльності підприємства. Його форми відображають організаційно-методичні засади реалізації контрольних функцій і відрізняються за суб'єктами здійснення, масштабом охоплення, інструментами, методами та напрямками впливу. Залежно від суб'єкта контролю, його повноважень, цілей і завдань, виокремлюють кілька основних форм економічного контролю, що узагальнено представлено у табл. 1 [2].

Таблиця 1 - Класифікація основних форм економічного контролю

Форма економічного контролю	Характеристика
Внутрішній контроль	Здійснюється всередині підприємства його керівництвом або спеціальними внутрішніми підрозділами. Передбачає перевірку правильності ведення обліку, збереження майна, виконання планів та дотримання фінансової дисципліни.
Зовнішній контроль	Проводиться органами або структурами, які не належать до підприємства. Спрямований на незалежну перевірку його діяльності та відповідність чинному законодавству.
Державний контроль	Реалізується державними органами (Рахункова палата, податкові та контрольно-ревізійні служби). Забезпечує контроль за цільовим використанням бюджетних коштів та дотриманням законодавства у сфері економіки.
Аудиторський контроль	Виконується незалежними аудиторами або аудиторськими фірмами з метою перевірки фінансової звітності, виявлення ризиків і оцінки достовірності фінансових результатів.

Форма економічного контролю	Характеристика
Громадський контроль	Ініціюється представниками громадськості, професійними об'єднаннями або засобами масової інформації. Його завданням є підвищення прозорості та підзвітності діяльності суб'єктів господарювання.
Адміністративний контроль	Здійснюється в межах управлінської ієрархії - керівниками, органами нагляду чи власниками. Спрямований на перевірку виконання наказів, інструкцій і дотримання внутрішніх правил.
Фінансовий контроль	Орієнтований на перевірку правильності формування, розподілу й використання фінансових ресурсів, достовірності звітності та збереження активів.
Оперативний контроль	Проводиться безпосередньо у процесі виконання господарських операцій, у реальному часі. Дає змогу швидко реагувати на відхилення та запобігати негативним наслідкам.

Відтак кожна з форм економічного контролю має власне призначення, цільову спрямованість і сферу застосування. Так, зокрема, внутрішній та оперативний контроль забезпечують оперативне реагування на відхилення у діяльності підприємства, сприяючи підтриманню фінансової дисципліни, ефективному використанню ресурсів і підвищенню результативності управлінських рішень. Зовнішній і державний контроль виконують функцію забезпечення дотримання законодавчих норм, виступаючи інструментом запобігання фінансовим порушенням і зловживанням.

Аудиторська перевірка підтверджує достовірність фінансової звітності та підвищує довіру до офіційних даних підприємства з боку інвесторів, партнерів і державних органів. У сукупності ці форми економічного контролю утворюють багаторівневу систему, що забезпечує стабільність, правомірність і результативність функціонування суб'єктів господарювання в умовах сучасного економічного середовища [3].

Отже, форми економічного контролю виступають взаємопов'язаними складовими єдиної системи управління, орієнтованої на підвищення результативності господарської діяльності, забезпечення фінансової стійкості та зміцнення економічної безпеки підприємства. Їхнє науково обґрунтоване поєднання створює умови для своєчасного виявлення недоліків у функціонуванні суб'єкта господарювання, запобігання порушенням і зловживанням, а також сприяє формуванню стабільних фінансових потоків і досягненню сталого розвитку підприємств та організацій у цілому.

Список використаних джерел:

1. Дікань Л. В. Контроль і ревізія: навчальний посібник. Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. 327 с.
2. Жадан Т. А., Яценко С. О. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту. *Глобальні та національні проблеми економіки* : електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 16. С. 845–850.
3. Дікань Л. В. Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 395с.

Наукове видання

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»

Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

30 жовтня 2025 р.

м. Полтава

Відповідальна за випуск, головний редактор:

ЛЕГА ОЛЬГА, к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування

Комп'ютерна верстка:

ЛЕГА ОЛЬГА, УЛЬЗУТУЄВА АЛІНА, ШАБАТЬКО АННА

*Матеріали представлені в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей. Всі матеріали перевірено на оригінальність тексту на онлайн сервісах пошуку плагіату. До публікації приймалися тези, в яких відсоток авторського тексту становить не менше 65 %.

